

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOSE: „V. Ž. ANONSAS“ („VAKARO ŽINIOS“, 2006-08-26, NR. 193/1967), „DUNAUSKŲ ŠEIMYNĖLĖS BIZNIUKAS“: KUO „GUBERNIJA“ MAŽIAU UŽDIRBA, TUO DUNAUSKAI DAUGIAU IŠTAŠKO“ („VAKARO ŽINIOS“, 2006-08-28, NR. 194/1968), „DUNAUSKŲ ŠEIMYNĖLĖ PRIĖJO LIEPTO GALĄ. ATŠAUKUS SUSIKOMPROMITAVUSIĄ VALDYBĄ „GUBERNIJOJE“ ĮTAMPA SLŪGSTA.“ („VAKARO ŽINIOS“, 2007-04-07, NR. 80/2151), „TEMIDĖS TARNAI DALIJA INDULGENCIJAS“ („VAKARO ŽINIOS“, 2009-01-29), „NUVYTĖS TEISINGUMAS ŠIAULIUOSE“ („VAKARO ŽINIOS“, 2009-01-31, NR. 25/2691), „DĖL PINIGŲ PLOVIMO PER „RESPUBLIKOS“ LEIDINIŲ GRUPĘ“ („VAKARO ŽINIOS“, 2009-03-25, NR. 68/2734) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2009 m. gruodžio 23 d. Nr. SPR-86
Vilnius

Š. m. gegužės 19 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo pareiškėjų Romualdo Dunausko, Violetos Dunauskienės, Linos Dunauskaitės ir UAB „Linos namai“ skundą dėl laikraščio „Vakaro žinios“ publikacijose: „V. Ž. anonsas“ („Vakaro žinios“, 2006-08-26, Nr. 193/1967), „Dunauskų šeimynėlės bizniukas“: kuo „Gubernija“ mažiau uždirba, tuo Dunauskai daugiau ištaško“ („Vakaro žinios“, 2006-08-28, Nr. 194/1968), „Dunauskų šeimynėlė priėjo liepto galą. Atšaukus susikompromitavusią valdybą „Gubernijoje“ įtampa slūgsta.“ („Vakaro žinios“, 2007-04-07, Nr. 80/2151), „Temidės tarnai dalija indulgencijas“ („Vakaro žinios“, 2009-01-29), „Nuvytės teisingumas Šiauliuose“ („Vakaro žinios“, 2009-01-31, Nr. 25/2691), „Dėl pinigų plovimo per „Respublikos“ leidinių grupę“ („Vakaro žinios“, 2009-03-25, Nr. 68/2734) paskelbtos informacijos. Pareiškėjai skunde nurodė, jog buvo išspausdintos šešios publikacijos, kuriose paskelbti pareiškėjų garbę ir orumą žeminantys teiginiai. Pareiškėjai prašo: 1) įspėti viešosios informacijos rengėją – UAB „Naujasis aitvaras“ – dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies, 19 straipsnio 2 dalies, 22 straipsnio 8 dalies 1 ir 4 punktų ir 41 straipsnio 2 dalies 1 punkto nuostatų bei Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso 3, 5, 6, 7, 19, 20, 22, 37, 38, 39, 40, 61, 62 ir 63 straipsnių nuostatų pažeidimo ir pareikalauti šiuos pažeidimus pašalinti; 2) pareikalauti, kad viešosios informacijos leidėjas – UAB „Naujasis aitvaras“ – nustatyta tvarka paneigtų paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią Romualdo Dunausko, Violetos Dunauskienės ir Linos Dunauskaitės garbę ir orumą, kenkiančią UAB „Linos namai“ dalykinei reputacijai, teisėtiems interesams, išspausdinant pareiškėjų prašomo turinio paneigimą.

Atsižvelgdamas į pareiškėjų skundo dalyką ir pagrindą bei Visuomenės informavimo įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintus Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos įgaliojimus, žurnalistų etikos inspektorius 2009-07-21 persiuntė pareiškėjų skundą dalyje dėl galimų Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso pažeidimų komisijai nagrinėti pagal kompetenciją. Žurnalistų etikos inspektorius pareiškėjo skundą išnagrinėjo Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu.

Tirdamas pareiškėjo skundą, žurnalistų etikos inspektorius Romas Gudaitis (nuo 2009-11-17 žurnalistų etikos inspektore paskirta Zita Zamžickienė) raštu kreipėsi į laikraščio „Vakaro žinios“ vyriausiąjį redaktorių Alfredą Zdrąmį, prašydamas pateikti paaiškinimus ir savo poziciją dėl pareiškėjų skunde nurodytų aplinkybių. Viešosios informacijos rengėjo paaiškinimai nebuvo gauti.

Žurnalistų etikos inspektorė, išnagrinėjusi pareiškėjo skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu,

nustatė:

fizinio asmens garbė ir orumas, juridinio asmens dalykinė reputacija visuomenės informavimo priemonėse ginami tais atvejais, kai nustatoma šių faktų visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios yra žeminančio pobūdžio; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės.

Žeminančia žmogaus garbę ir orumą, juridinio asmens dalykinę reputaciją žinia laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, komercinę veiklą ir pan.

Kiekvienu atveju būtina atriboti žinią nuo nuomonės, nes asmens teisės yra ginamos, kai apie asmenį yra paskleidžiamos jo garbę ir orumą, dalykinę reputaciją žeminančios ir tikrovės neatitinkančios žinios. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalyje nustatyta, kad nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ar duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir teisingumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškreipiant faktų ir duomenų. Žinia yra informacija apie faktus ar tikrus (teisingus) duomenis (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 69 dalis), t.y. reiškinius, savybes, įvykius, grindžiamus tiesa, kurią galima užtikrinti patikrinimo ar įrodymo priemonėmis.

1. *Dėl publikacijose „V. Ž. anonsas“ („Vakaro žinios“, 2006-08-26, Nr. 193/1967) ir „Dunauskų šeimynėlės bizniukas“: kuo „Gubernija“ mažiau uždirba, tuo Dunauskai daugiau ištaško“ („Vakaro žinios“, 2006-08-28, Nr. 194/1968) paskelbtos informacijos vertinimo.*

Įvertinus ginčo objektu esančius teiginius: „Dunauskų šeimynėlės bizniukas“: kuo „Gubernija“ mažiau uždirba, tuo Dunauskai daugiau ištaško“, „Gubernijai“ vadovaujantys Romualdas ir Violeta Dunauskai verčiasi vien nuostoliais, tačiau dosniai taško bendrovės pinigus“, „Šiaulių alaus darykla „Gubernija“ pastaraisiais metais skaičiuoja milijoninius nuostolius. Tačiau bendrovei vadovaujantys Romualdas ir Violeta Dunauskai neatrodo slegiami nepriteklių. Šeimynėlė žarsto pinigus į kairę ir į dešinę – už pusę milijono organizuoja balionų šventes, šimtais tūkstančių remia kitus renginius“ – laikytina, kad jais paskelbtas kritiškas vertinimas fakto, jog įmonė, dirbanti nuostolingai bei turinti dar negražintų kreditų bankams, skiria dideles pinigų sumas remti šventėms. Minėti faktai atitinka tikrovę. Nei AB „Gubernijos“ nuostolių, nei to, jog buvo remiami įvairūs renginiai, neginčija ir pareiškėjai. Atsižvelgiant į tai, kad garbės ir orumo konstatavimui yra būtina nustatyti paskelbtų žinių neatitikimo tikrovei faktą, nėra pagrindo pripažinti, jog minėtais teiginiais buvo pažeista pareiškėjų garbė ir orumas.

Ginčo objektu esančiuose teiginiuose: „Įdomu, jog nuostolingai dirbanti „Gubernija“ lengva ranka dalija milijonus sportui ir įvairiausioms šventėms. Netrukus vyks šventė „Šiaulių dienos“, kurių didysis rėmėjas yra „Gubernija“. Tačiau ir gamyklos vadovai, ir šventės rengėjai slepia, kiek pinigų skyrė „Gubernija“. Pasak ekspertų, toks finansinių problemų turinčios bendrovės vadovų elgesys daugiau negu keistas ir yra panašus į nešvarius finansinius žaidimus“ – pateiktas pareiškėjų – AB „Gubernija“ vadovų Dunauskų elgesio prilyginimas nešvariems finansiniams žaidimams yra laikytinas pareiškėjus diskredituojančia informacija. Asmens elgesio įvardijimas kaip panašaus į nešvarius finansinius žaidimus yra tokio elgesio traktavimas kaip akivaizdžiai netinkamo, pažeidžiančio moralės normas ir sąžiningos verslo veiklos principus ir yra laikytinas žeminančio pobūdžio informacija apie tą asmenį.

Teiginys „Pasak ekspertų, toks finansinių problemų turinčios bendrovės vadovų elgesys daugiau negu keistas ir yra panašus į nešvarius finansinius žaidimus“ yra laikytinas vertinamuoju teiginiu, kuriuo reiškiamą nuomonė apie faktą, jog AB „Gubernija“ buvo Šiaulių miesto šventės rėmėja. Nuomonės, skirtingai nei žinios, atitikimo tikrovei patikrinti neįmanoma, tačiau nuomonė turi būti reiškiamą sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškreipiant faktų ir duomenų. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad faktus galima patikrinti, o vertinimų įrodyti neįmanoma, tačiau netgi samprotavimas, kuriuo reiškiamas vertinimas, privalo turėti pakankamą faktinį pagrindą, nes faktinio pagrindo neturintys vertinamieji samprotavimai gali būti traktuojami kaip peržengiantys ribas (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001-07-12 sprendimas byloje F. Prieš Slovakiją).

„Šiaulių dienos“ yra Šiaulių miesto šventė, organizuojama Šiaulių savivaldybės administracijos. Fakto, jog Šiaulių apskrityje veikianti įmonė parėmė savivaldybės administracijos rengiamą miesto šventę, prilyginimas nešvariems finansiniams žaidimams yra laikytinas neadekvačiu minėto fakto vertinimu. Viešosios informacijos rengėjas nepateikė jokių duomenų, kurie objektyviai leistų daryti išvadą apie galimus pareiškėjų „nešvarius finansinius žaidimus“, susijusius su Šiaulių miesto šventės rėmimu. Todėl nagrinėjamu atveju pareiškėjų elgesio prilyginimas nešvariems finansiniams žaidimams yra pripažintinas kaip neturintis faktinio pagrindo vertinimas, kurio negalima laikyti sąžiningai viešosios informacijos

rengėjo perteikiama nuomone. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog viešosios informacijos rengėjas, paskelbęs objektyviais faktais nepagrįstą, šališką ir neadekvatų pareiškėjų elgesio vertinimą pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies reikalavimą informaciją visuomenės informavimo priemonėje pateikti teisingai, tiksliai ir nešališkai.

2. Dėl publikacijoje „Dunauskų šeimynėle priėjo liepto galą. Atšaukus susikompromitavusią valdybą „Gubernijoje“ įtampa slūgsta.“ („Vakaro žinios“, 2007-04-07, Nr. 80/2151) paskelbtos informacijos vertinimo.

Teiginyje „Susikompromitavęs Romualdas Dunauskas“ – jau slogi praeitis“ pareiškėjo R. Dunausko įvardijimas kaip susikompromitavusio yra laikytinas žeminančio pobūdžio informacija, tačiau minėtas teiginys yra viešosios informacijos rengėjo nuomonė, vertinimas, kurio neįmanoma patikrinti įrodinėjimo priemonėmis, todėl pareiškėjo garbės ir orumo pažeidimas konkrečiu atveju nekonstatuotinas.

GINČO objektu esančiame teiginyje „Vakar į susirinkimą susirinkę „Gubernijos“ akcininkai išvydo tragišką situaciją: bendrovės sąskaitos areštuotos, skolos – 41 milijonas litų, buvęs generalinis direktorius – neišsikapsto iš teismų“ – paskelbta faktinio pobūdžio informacija apie pareiškėjo R. Dunausko dalyvavimą teisminiuose procesuose laikytina atitinkancia tikrovę, todėl nėra pagrindo konstatuoti pareiškėjo garbės ir orumo pažeidimo. Minėtame teiginyje paskelbta informacija apie AB „Gubernija“ skolas bei sąskaitų areštą yra informacija apie bendrovę, bet ne pareiškėją R. Dunauską.

Dėl teiginyje „Nepaisydami lėšų stygiaus, Dunauskai įsigudrino sau išsimokėti šimtus tūkstančių litų priemokas už... „gerą darbą“ paskelbtos informacijos apie pareiškėjų išsimokėtas priemokas žurnalistų etikos inspektorius kreipėsi į pareiškėją Romualdą Dunauską, prašydamas pateikti dokumentus ar jų kopijas, pagrindžiančius skunde inspektoriumi nurodytas aplinkybes, jog pareiškėjai jokių priemokų prieš atlyginimo nėra gavę, jiems buvo išmokėtos tik išeitinės kompensacijos, kurios susidarė dėl per 11 metų nepanaudotų kasmetinių atostogų. Kadangi pareiškėjas prašomų dokumentų, kurie įrodytų jo skunde nurodytas aplinkybes, inspektoriumi nepateikė, nėra galimybės nustatyti aukščiau minėto teiginio atitikimą ar neatitikimą tikrovei.

3. Dėl publikacijoje „Temidės tarnai dalija indulgencijas“ („Vakaro žinios“, 2009-01-29) paskelbtos informacijos vertinimo.

Pareiškėjai skunde nurodė, jog konkretūs teiginiai, paskelbti publikacijoje „Temidės tarnai dalija indulgencijas“ („Vakaro žinios“, 2009-01-29), žemina jų garbę ir orumą. Vadovaujantis asmens garbės ir orumo pažeidimo konstatavimui būtinų aplinkybių visuma, būtina nustatyti, ar paskelbtos žinios atitinka tikrovę. Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju, nesibaigus teisminiams procesams, žurnalistų etikos inspektorė neturi galimybės nustatyti paskelbtų duomenų atitikimo ar neatitikimo tikrovei. Pareiškėjų skundo atveju žurnalistų etikos inspektorė tegali vertinti viešosios informacijos skleidėjo ir rengėjo veiksmus paskelbiant informaciją apie vykčius ikiteisminius tyrimus bei teismo procesus kitų Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų, nesusijusių su asmens garbės ir orumo gynimu, laikymosi požiūriu.

Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje suformuluotas vienas iš pagrindinių visuomenės informavimo principų, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Visuomenės informavimo įstatymo 41 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintas reikalavimas žurnalistams teikti teisingas, tikslias, nešališkas žinias, kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais. Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas skleisti informaciją, pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją ir kliudančią teisminės valdžios nešališkumui.

Nekaltumo prezumpcijos principo esmė yra ta, kad asmuo gali būti pripažintas kaltu tik įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo galioja asmens nekaltumo prielaida. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje nuosekliai pabrėžia, kad darytinas esminis skirtumas tarp konstatavimo, jog kažkas tiesiog įtariamas padaręs nusikaltimą, ir aiškaus paskelbimo, nesant galutinio apkaltinamojo nuosprendžio, jog asmuo yra padaręs nusikaltimą. Negali būti kliudoma valstybių institucijoms informuoti visuomenę apie vykstančius ikiteisminius tyrimus, tačiau reikalaujama, kad tai būtų daroma korektiškai ir santūriai, gerbiant nekaltumo prezumpciją. Viešinant tam tikrą informaciją apie procesą, neturi būti vertinamas arba iš anksto sprendžiamas asmens kaltumo klausimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegijos 2008-03-26 nutartis Nr. 3K-3-

183/2008). Spauda turi teisę ne tik skleisti žinias, bet ir pareikšti nuomonę apie vienus ar kitus įvykius, taip pat ir apie teismo procesą, jo dalyvius bei teismų priimtus sprendimus. Tai reiškia, jog spauda turi teisę reikšti argumentuotą nuomonę, jog vienas ar kitas asmuo nuteistas ar išteisintas nepagrįstai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002-12-23 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1621/2002).

Pareiškėjų skundo tyrimo metu nustatyta, jog 2007-06-04 buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje Nr. 40-1-341-07 pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (LR BK) 184 str. 2 d. dėl AB „Gubernija“ turto iššvaistymo. Šiaulių apygardos teismo 2008-09-22 nutartimi, nustačius nepagrįstai ilgo ikiteisminio tyrimo šioje byloje faktą, ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje dėl Romualdo Dunausko patraukimo atsakomybėn pagal LR BK 184 str. 2 d. buvo nutrauktas.

2008-12-01 Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros ikiteisminio tyrimo skyriuje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal LR BK 182 str. 2 d., 183 str. 2 d., 246 str. 2 d., 300 str. 1 d. 2009-01-19 tyrimą pavesta atlikti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vilniaus apskrities skyriui. 2009-02-18 buvo surašytas pranešimas apie įtarimą R. Dunauskui dėl veikos, numatytos LR BK 183 str. 2 d, o 2009-06-26 R. Dunauskui įteiktas pranešimas apie įtarimą dėl nusikalstamų veikų, numatytų LR BK 246 str. 2 d., 222 str. 1 d. ir 228 str. 1 d. 2009-08-28 d. buvo surašytas kaltinamasis aktas baudžiamojoje byloje Nr. 40-1-341-07 ir R. Dunauskui pateikti kaltinimai pagal LR BK 246 str. 2 d., LR BK 222 str. 1 d. ir 228 str. 1 d.

Nagrinėjamu atveju pripažintina, jog viešosios informacijos skleidėjas ir rengėjas turėjo teisę informuoti visuomenę apie vykstančius konkrečių nusikalstamų veikų tyrimus, tačiau tai darydamas privalėjo laikytis įstatyme numatytų profesinės etikos reikalavimų ir gerbti nekaltumo prezumpcijos principą.

Vertinant visą įvykių kontekstą, publikaciją kaip visumą, paskelbtas nuotraukas, informaciją, jos išraiškos priemonės ir dėstymo būdus, darytina išvada, jog nebuvo tinkamai laikomasi nešališkumo ir nekaltumo prezumpcijos principų reikalavimų.

Publikacijos „Temidės tarnai dalija indulgencijas“ („Vakaro žinios“, 2009-01-29) paantraštėje paskelbti konstatuojamojo pobūdžio teiginiai – „Nusikaltimas padarytas. Žala – pusė milijono. Įtariamieji vagiūkščiai yra“ – kurias perteikiama žinia, jog nusikaltimas neabejotinai įvykdytas, bei teiginiai: „Įtariamuosius išgelbėjo teisėjas V. Kursevičius“, „Atleido nuo atsakomybės – įtariamuosius dėl didelės turto vagystės teisėjas Vytautas Kursevičius“, „Tyrėjams didelių abejonių dėl įtariamųjų kaltės nekilo“, kuriais nurodoma, jog teisėjo priimta nutartis yra vienintelė priežastis, kodėl pareiškėjas R. Dunauskas išvengė atsakomybės, nėra korektiški nekaltumo prezumpcijos principo atžvilgiu. Taip pat publikacijoje skelbiama informacija ir komentarai, išimtinai kritikuojantys ikiteisminio tyrimo nutraukimo faktą pareiškėjo R. Dunausko atžvilgiu ir tuo klausimu priimtą 2008-09-22 Šiaulių apygardos teismo nutartį, tačiau nepateikti jokie toje nutartyje išdėstyti motyvai, kuriais remiantis ikiteisminis tyrimas buvo pripažintas per ilgai trunkančiu ir nutrauktas. Taip pat pažymėtina, jog publikacijoje paskelbti teiginiai susiję su nutartį priėmusio teisėjo asmenybe („poetiškos sielos teisėjas“, „neoficialiai jo paskelbtą nutartį pareigūnai vadina teisiniu „bespredielu“), bet ne su teisėjo nutartyje išdėstytų argumentų kritika.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas, nustatant, jog asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.

Nekaltumo prezumpcijos principas įtvirtintas ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 dalyje. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis reglamentuoja visą baudžiamąjį procesą, nepaisant jo baigties, ir tai, kad vėlesnis asmens pripažinimas kaltu negali panaikinti pradinės jo teisės būti laikomam nekaltu, kol kaltumas neįrodytas pagal įstatymą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. rugsėjo 19 d. sprendimas byloje M. prieš Serbiją).

Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog viešosios informacijos rengėjai, skleidėjai, žurnalistai ir leidėjai savo veikloje vadovaujasi Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, humanizmo, lygybės, pakantos, pagarbos žmogui principais, gerbia žodžio, kūrybos, religijos ir sąžinės laisvę, nuomonių įvairovę, laikosi profesinės etikos normų, Lietuvos žurnalistų

ir leidėjų etikos kodekso nuostatų, padeda plėtoti demokratiją, visuomenės atvirumą, skatina visuomenės pilietiškumą ir valstybės pažangą, stiprina valstybės nepriklausomybę, ugdo valstybinę kalbą, tautinę kultūrą ir dorovę. Minėto įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas reikalavimas viešąją informaciją visuomenės informavimo priemonėse pateikti teisingai, tiksliai ir nešališkai.

Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas draudimas skleisti informaciją, pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją ir kliudančią teisminės valdžios nešališkumui.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas faktines aplinkybes, įstatymų ir teismų praktikos nuostatas, laikytina, jog publikacijoje „Temidės tarnai dalija indulgencijas“ („Vakaro žinios“, 2009-01-29) paskelbus šališką ir su nekaltumo prezumpcijos principu nesuderinamą informaciją, susijusią su AB „Gubernija“ įrengimų galimo iššvaistymo tyrimu, buvo pažeisti Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalies reikalavimai.

4. Dėl publikacijoje „Nuvytęs teisingumas Šiauliuose“ („Vakaro žinios“, 2009-01-31, Nr. 25/2691) paskelbtos informacijos vertinimo.

Įvertinus ginčo objektu esantį teiginį „Nuvytęs teisingumas Šiauliuose“, pažymėtina, jog teiginys yra laikytinas literatūrinės išraiškos priemonėmis išreikšta viešosios informacijos rengėjo nuomone, kurios atitikimo tikrovei nustatyti neįmanoma. Be to, minėtame teiginyje pareiškėjai nėra minimi, todėl nėra pagrindo konstatuoti pareiškėjų garbės ir orumo pažeidimą.

Ginčo objektu esanti publikacijos pastraipos antraštė „Gavo indulgenciją“ yra laikytina literatūrinėmis išraiškos priemonėmis suformuluotu vertinamuoju teiginiu apie faktą, jog Šiaulių apygardos teismo nutartimi buvo nutrauktas ikiteisminis tyrimas pareiškėjo R. Dunausko atžvilgiu dėl per ilgos tyrimo trukmės. Tokio pobūdžio teiginio patikrinti tiesos kriterijaus atžvilgiu neįmanoma, todėl jis nelaikytinas paskelbta žinia apie pareiškėją. Kadangi nėra nustatyta, jog ginčo objekto teiginiu būtų paskelbta žinia, nėra pagrindo konstatuoti pareiškėjo garbės ir orumo pažeidimą.

Publikacijoje paskelbti teiginiai: „<...> Romualdas Dunauskas beveik pusės milijono vertus įrenginius nutarė parduoti bendrovei „Linos namai“, kuriai vadovauja jo dukterė Lina Dunauskaitė. Įranga iškeliavo iš gamyklos, bet „Gubernija“ už ją negavo nė cento. Vėliau „Linos namai“ paprašė nutraukti sutartį ir panaikinti skolą. Įrenginiai turėjo grįžti į „Guberniją“, tačiau negrįžo“ – iš esmės atitinka pareiškėjų skunde nurodytus duomenis apie AB „Gubernija“ priklausančios įrangos pardavimo aplinkybes, todėl konstatuoti jų neatitinkimo tikrovei nėra pagrindo. Kadangi nėra nustatyta, jog minėtais teiginiais būtų paskelbtos tikrovės neatitinkančios žinios, nėra pagrindo konstatuoti, jog buvo pažeista pareiškėjų R. Dunausko, L. Dunauskaitės garbė ir orumas bei UAB „Linos namai“ dalykinė reputacija.

Ginčo objektu esantis teiginys „<...> R. Dunauskas pats vilkino tyrimą“ publikacijoje nurodytas kaip pasakytas Šiaulių apygardos prokuroro A. Mirnyj. Šis teiginys, būdamas teisėsaugos institucijų tyrimo ir vertinimo dalyku, nėra savarankiškai formuluojama viešosios informacijos rengėjo išvada. Kadangi žurnalistų etikos inspektorė neturi galimybės nustatyti minėto teiginio atitikimo tikrovei, garbės ir orumo pažeidimo požiūriu minėtas teiginys negali būti įvertintas.

Ginčo objektu esantys teiginiai: „Liūdnei pagarsėjęs verslininkas staiga pasijuto pareigūnų auka – ir nutarė iš valstybės išmelžti milijoną“, „Verslininkas“ nepasikuklino: už esą patirtą žalą prašo milijono“ – vertintini kaip literatūrinėmis išraiškos priemonėmis paskelbtas faktas apie tai, jog pareiškėjas R. Dunauskas siekia iš valstybės institucijų prisiteisti piniginę kompensaciją už, anot jo, pareigūnų veiksmais jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą. Faktas, jog pareiškėjas R. Dunauskas pateikė ieškinį valstybės institucijoms Generalinei prokuratūrai ir Teisingumo ministerijai, atitinka tikrovę. To neginčija ir pareiškėjas. Atsižvelgiant į tai, jog garbės ir orumo pažeidimo konstatavimui yra būtinas paskelbtų žinių neatitikimo tikrovei elementas, o jis nagrinėjamu atveju nenustatytas, nėra pagrindo daryti išvados, jog minėtais teiginiais buvo pažeminta pareiškėjo garbė ir orumas.

5. Dėl publikacijoje „Dėl pinigų plovimo per „Respublikos“ leidinių grupę“ („Vakaro žinios“, 2009-03-25, Nr. 68/2734) paskelbtos informacijos vertinimo.

Ginčo objektu esančiame teiginyje „Tam karštligiškai priešinasi bendraturčiai – Dunauskų šeimyna, kuriai yra iškelta baudžiamoji byla dėl turto iššvaistymo stambiu mastu ir nesąžiningos buhalterijos tvarkymo“ paskelbta faktinio pobūdžio informacija apie tai, jog pareiškėjams iškelta baudžiamoji byla, laikytina atitinkančia tikrovę. Pažymėtina, jog žurnalistų etikos inspektoriumi pateiktame Vilniaus apygardos prokuratūros 2009-08-26 rašte Nr. 6-8-1237 nurodyta, jog 2007-06-04 buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje Nr. 40-1-341-07 pagal LR BK 184 str. 2 d. dėl AB „Gubernija“ turto iššvaistymo. Šiaulių apygardos teismo 2008-09-22 nutartimi, nustačius nepagrįstai ilgo ikiteisminio tyrimo šioje byloje faktą, ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje dėl Romualdo Dunausko patraukimo atsakomybėn pagal LR BK 184 str. 2 d. buvo nutrauktas. 2008-12-01 Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros ikiteisminio tyrimo skyriuje buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal LR BK 182 str. 2 d., 183 str. 2 d., 246 str. 2 d., 300 str. 1 d. 2009-01-19 tyrimą pavesta atlikti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Vilniaus apskrities skyriui. 2009-02-18 buvo surašytas pranešimas apie įtarimą R. Dunauskui dėl veikos, numatytos LR BK 183 str. 2 d, o 2009-06-26 R. Dunauskui įteiktas pranešimas apie įtarimą dėl nusikalstamų veikų, numatytų LR BK 246 str. 2 d., 222 str. 1 d. ir 228 str. 1 d. 2009-06-30 surašytas pranešimas L. Dunauskaitei dėl veikos, numatytos LR BK 24 str. 6 d., 222 str. 1 d. Atsižvelgiant į nurodytas faktines aplinkybes, nėra pagrindo konstatuoti, jog paskelbtu teiginiu „Tam karštligiškai priešinasi bendraturčiai – Dunauskų šeimyna, kuriai yra iškelta baudžiamoji byla dėl turto iššvaistymo stambiu mastu ir nesąžiningos buhalterijos tvarkymo“ buvo pažeista pareiškėjų garbė ir orumas.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, kituose tarptautinės ir nacionalinės teisės aktuose laiduojama informacijos laisvė, bet kartu pripažįstama, jog teisė skleisti informaciją nėra absoliuti, be to, naudojimas šiomis laisvėmis, yra susijęs su pareigomis bei atsakomybe.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnį laisvė skleisti informaciją gali būti ribojama įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje suformuluotas vienas iš pagrindinių visuomenės informavimo principų, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Visuomenės informavimo įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 1 punktą nustato, jog viešosios informacijos rengėjai, skleiddami informaciją visuomenei, neturi iškreipti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir panaudoti tai savanaudiškiems tikslams. Viešoji informacija yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal išankstinius nusistatymus ar tenkinant grupinius, politinius interesus. Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas draudimas platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą. Minėto įstatymo 41 straipsnio 2 dalies 1 punktą įpareigoja žurnalistus teikti teisingas, tikslias ir nešališkas žinias, kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus.

Nurodytos principinės nuostatos suponuoja viešosios informacijos rengėjo atsakomybę, jeigu ji paskelbia tikrovės neatitinkančią, asmens garbę ir orumą žeminančią ir (arba) netikslią, neteisingą, šališką informaciją. Asmuo, kuris naudojasi teise nevaržomai skleisti informaciją, privalo laikytis įstatymų nustatytų apribojimų, nepiktinaudžiauti informacijos laisve, įgyvendindamas šią teisę, neturi varžyti kitų asmenų teisių. Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat yra pažymėjęs, jog pagal Konvencijos 10 straipsnį laisvės garantija suteikiama spaudai su sąlyga, kad ji veikia siekdama pateikti informaciją, kuri yra verta pasitikėjimo, bei gerbdama žurnalistų profesinės etikos reikalavimus (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007-06-14 sprendimas byloje Hachette Filipacchi Associates prieš Prancūziją).

Nagrinėjamo skundo atveju yra svarbu įvertinti ne tik atskirus teiginius bei publikacijas, bet ir viešosios informacijos rengėjo ir (ar) skleidėjo veiklą kaip visumą, sistemingai skelbiant neigiamą informaciją pareiškėjų atžvilgiu. Pažymėtina, jog ištirtose publikacijose informacija pateikiama vienašališkai, deramai jos nepatikrinus bei neužtikrinant nuomonių įvairovės principo, skelbiami išimtinai negatyvūs pareiškėjų vertinimai, kuriuos sustiprina vartojami neigiami epitetai. Be to, publikacijose: „V. Ž. anonsas“ („Vakaro žinios“, 2006-08-26, Nr. 193/1967), „Dunauskų šeimynėlės bizniukas“: kuo „Gubernija“ mažiau uždirba, tuo Dunauskai daugiau ištaško“ („Vakaro žinios“, 2006-08-28, Nr. 194/1968), „Dunauskų šeimynėlė priėjo liepto galą. Atšaukus susikompromitavusią valdybą „Gubernijoje“ įtampa slūgsta.“ („Vakaro žinios“, 2007-04-07, Nr. 80/2151), „Temidės tarnai dalija indulgencijas“ („Vakaro žinios“, 2009-01-29), „Nuvytęs teisingumas Šiauliuose“ („Vakaro žinios“, 2009-01-31, Nr. 25/2691) skelbiant išimtinai kritišką informaciją pareiškėjų atžvilgiu yra nutylima, jog AB „Gubernija“ akcininku taip pat buvo „Respublikos“ žiniasklaidos

grupės, kuriai priklauso ir „Vakaro žinios“, pagrindinis akcininkas Vitas Tomkus, tarp kurio ir pareiškėjų vyko konfliktai dėl AB „Gubernija“ įmonės valdymo, o tokios informacijos nepaskelbimas užkerta kelią skaitytojams susidaryti objektyvų vaizdą dėl galimo pateikiamos informacijos šališkumo. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog buvo pažeisti Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje, 22 straipsnio 8 dalies 1 ir 2 punktuose bei 41 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinti reikalavimai.

Vadovaudamasi aukščiau išdėstytais motyvais ir Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies (ją atitinka publikacijų paskelbimo metu galiojusios 2000-08-29 įstatymo redakcijos (Žin., 2000, Nr. 75-2272) su pakeitimais 51 straipsnio 1 dalis) 1 punktu bei 3 dalies (ją atitinka publikacijų paskelbimo metu galiojusios 2000-08-29 įstatymo redakcijos (Žin., 2000, Nr. 75-2272) su pakeitimais 51 straipsnio 2 dalis bei 2006-07-11 įstatymo redakcijos (Žin. 2006, Nr. 82-3254) su pakeitimais 50 straipsnio 2 dalis) 1 punktu, žurnalistų etikos inspektorė

nusprendė:

1. Įspėti viešosios informacijos rengėją – UAB „Naujasis aitvaras“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 ir 3 dalių, 22 straipsnio 8 dalies 1 ir 2 punktų, 41 straipsnio 2 dalies 1 punkto pažeidimo.

2. Išsiųsti sprendimo kopiją pareiškėjams R. Dunauskui, V. Dunauskienei, L. Dunauskaitei, UAB „Linų namai“ bei UAB „Naujasis aitvaras“ direktoriui ir laikraščio „Vakaro žinios“ vyriausiajam redaktoriui A. Zdramiui.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo (gavimo) dienos.

Žurnalistų etikos inspektorė
Zamžickienė

Zita